

Faludy Judit

SZEGI PÁL (1902–1958)

A Szegi Pál szerénységére, műveltségére, társadalmi státuszára vonatkozó információk javarészt Illyés Gyulától származnak, aki tisztelte azért a hatalmas tudásért, amit ez a terézvárosi cipésmester fiaként hamar kenyérkeresővé kényszerülő fiatalember a saját erejéből el tudott érni. Szegi teherliftkezelő volt az akkor újonnan, 1911-ben nyílt, luxust képviselő Párisi Nagy Áruházban, közben házitanítószkodott. Majd kereskedelmi iskolába iratták, ahonnan, ahogy Széchenyi Ágnestől tudjuk, a következők miatt csapták ki a Tanácsköztársaság bukása után: Szegi „írnokoskodott a Vasas szakszervezetben, mert közel került a »forradalmi« Kassák csoportjához (hozzá vitte verseit is) s mert egy rekvirált fegyverzsákmánnyal bekopogtatott a KMP Visegrádi utcai helyiségébe. Magántanulóként érettségizhetett csak.”¹ 1921 után öt évig élt Párizsban, ahol a francia kommunisták által támogatott *Les Petits Bonhommes* című gyereklapnál könyvkötőként dolgozott. Beiratkozott a Sorbonne-ra, művészettörténetet és filozófiát hallgatott, megszerezte a francia nyelvtanári diplomát is. Többször hazlátogatott, korábban is, mint Illyés, ám inkább a Szabó Lőrincsel tartott barátság hozta végül haza. Az Illyés és Szegi közti kapcsolat törekenynek bizonyult, 1942-ben a Szeginek a Don kanyarba címzett levelezőlapokat Illyés még rendre „szeretettel ölel” formulával zárta, mire onnan Szegi hazatér, felismerhető módon már nem szerepel Illyés Gyula regényében a *Hunok Párizsban* lapjain, sőt későbbi nézeteltérések miatt Illyés a múltjából is törölte ezt a kapcsolatot.² Visszatekintve kettőjük viszonyára, mindketten az avantgárd felől indultak, majd – ahogy egyre több életpasztalatot szereztek –, megnyugodtak, stílusunk klasszicizálódott. A legtöbb kortársuk esetében ez természetes folyamat volt, Illyés műveiben is csak átmenetileg érezhetjük a francia avantgárd jelenlétét. A Szegi és Illyés által közösen tervezett kortárs francia költők antológiája egy példányban létező kéziratos, nem teljes anyaga, olyan nevek mentén szerveződött, mint Apollinaire, André Breton, Blaise Cendrars, Ivan Goll, Vicente Huidobro, Max Jacob, Marcel Sauvage, Valery Larbaud, Tzara és mások. Versfordítások, néhol fordítástörédek kapcsolódtak hozzájuk.³

¹ Széchenyi Ágnes: *Elsüllyedt szerzők XXX. A mindenes, Szegi Pál (1902–1958). Magyar Narancs*, 2011. december 1. VII–IX.

² Széchenyi Ágnes: *Booklore-ista Párizsból és a Don-kanyarból. Szegi Pál (1902–1958)* In: Uő: *Pályaképek. Művelődéstörténeti metszetek a 20. századból*. Budapest, 2016. 347.

³ Az antológia a *Játék és lelkiismeret* című Szegi-kötet megjelenése után került elő a hagyatékából. Részletek jelentek meg belőle: Széchenyi Ágnes: *A modern francia irodalom korai recepciója – Illyés Gyula és Szegi Pál mindmáig ismeretlen modern lírai antológiájának rekonstrukciós kísérlete elé. Revue d'Études Françaises. Mélanges littéraires offerts à Judit Karafiáth pour ses 70 ans / Tanulmányok a francia irodalom köréből Karafiáth Judit 70. születésnapjára*. Red. Dávid Szabó. No hors série, 2013. 117–128.

1. Szegi Pál portréja. Repr.: Szegi Pál: *Játék és lelkiismeret. Válogatott írások.* Budapest, 2001. © Szegi András tulajdona

Szegi, Illyés és társaik indulásukkor a helyüket keresve néhány fontos, ám rövid életű folyóiratot szerkesztettek (*Jel, Láthatár, Magyar Írás, Lantos Magazin*, a Genthon Istvánnal és Molnár Antallal indított *Modern Szemle* stb.).⁴ A társadalmi státusza szerint a munkásosztályhoz tartozó Szegi tehát ízlésében, finom értékítéleteiben sokkal inkább egy polgári értékrendhez igazodott, hamar megtalálta a megfelelő hangot az irodalmi, a zenei, a színházi élet művészképviselőivel csakúgy, mint a kiadók világának szereplőivel.

---

⁴ Széchenyi 2016. i. m. 313.

Kassák a szellemi értelemben vett hiányzó apafigura Szegi – és a nemzedék néhány tagja – számára.⁵ Kassák 1925-ben kifejezetten kéri Szegit, aki korábban Illyést is megelőzve publikált a *MÁ*-ban, hogy a francia fővárosból küldjön ún. „figyelőket”, s vegye kezébe a lap külföldi sorsát is. Szegi, mint „könyvtáros” is működött kortársai között. A *Tett* és a *MA* régi évfolyamainak példányait saját maga számára összefűzte és bekötötte, s Kassák emigrációjából is küldte neki a piros betűs újabb példányokat.

Szegi ugyancsak Kassákhoz fűződő kapcsolatának köszönheti, hogy részt vett az aradi szerkesztésű *Periszkóp* című folyóirat munkálataiban 1925. június-júliusában. A folyóiratot Szántó György lelkesedése és kulturáltsága tette kiemelkedővé.⁶

„Szegi Pál kitűnő Cocteau-portréja vagy Tamás Aladár tájékoztató cikke mellett legalább felsorolásban meg kell még emlékeznünk a gyors és eleven kritikákról, beszámolókról (ezek Elek Artúr, Halász Gyula, Mihályi Ödön, Molnár Farkas, Németh Antal, Perlrott Csaba Vilmos, Szegi Pál, Uitz Béla, valamint az azóta neves műtörténészé lett Florent Fels tollából jelentek meg), s csak utalni van helyünk arra, hogy a meghökkentően gazdag képzőművészeti anyagra felhívjuk a figyelmet. Schiller Géza és Pál István tájékozottságát dicséri a közölt festmények, rajzok, szobor-képek gazdag sorozata. Az impresszionizmus utáni korszak nagy mestereitől (Cézanne, Van Gogh) elindulva szinte valamennyi irányzat jelentős műveit és alkotóit megtaláljuk (kivéve a futuristákat): szerepel – többek között (talán legnagyobb számban) a folyóirat képzőművészeti felfogásához legközelebb álló George Grosz, és sok más német expresszionista (pl. Pechstein, Kubin, Schmidt-Rottluff), a kubista Picasso, Léger, az orfizmust megalapító Delaunay, a konstruktivista Altman, a rayonista Goncsarova és Larionov, az absztraktista Archipenko s az erre tartó román Brancusi, a naiv festő, Henri Rousseau, a szürrealizmust előkészítő Chagall, a nagy hatású Kandinsky; a magyarok közül ugyancsak a kortársi művészet legjobbjai: Bortnyik, Csorba, Ferenczy Béni, Kádár, Kmetty, Márffy, Moholy Nagy, Nemes Lampérth, Perlrott Csaba Vilmos, Rippl-Rónai, Szőnyi, Tihanyi Lajos... folytatni lehetne a sort.”⁷

Szegi Pált a jelek szerint sem tartalmi, sem az elvárt gazdasági szempontból nem elégítette ki a lap, ami műfaját tekintve ugyan német mintát követett, de nem köteleződött el a magas művészet terjesztése mellett. Az önkéntes munka pedig tette lehetővé családja fenntartását. 1929-ben a *Pesti Hírlap* vasárnapi mellékletét kezdte el tovább fejleszteni – sikerrel. Továbbra is megjelentek publikációi a *MÁ*-ban, de

⁵ Uo., 324.

⁶ A Szántó György által szerkesztett *Periszkóp* „szükséges és hatékony munkát fejtett ki az avantgárd-irányok megnyilatkozása és terjesztése szempontjából, értele a művészi újítás, a szellem szabad érvényesülésének vágyát. Még akkor is, ha közvetlen hatása aránytalanul kisebb közvetett befolyásánál. [...] A *Periszkópot* méltán tekinthetjük a mozgalommá, irányzattá nem szerveződött hazai magyar avantgárd egyik fontos láncszemének”. – Kovács Jánost (1980) idézi: Szigeti Lajos Sándor: Meghalt a Nagy Pán!?: A Napkelet, a *Periszkóp* és a Pásztortűz műhelypoétikája. *Tiszatáj*, 57, 2003, 7. 83.

⁷ Szabó György – Gál István: A „*Periszkóp*”. 1925–26. Egy romániai radikális magyar folyóirat. *Filológiai Közöny*, 8. 1962. 84.

2. Illyés Gyula és Szegi Pál mint Kassák követői. Repr.: Széchenyi Ágnes: *Pályaképek, Művelődéstörténeti metszetek a 20. századból*. Budapest, Eger, 2015.

© Szegi András tulajdona.

írt a *Dokumentumba*, a *Nyugatba*, a *Jelbe*, a népiek *Válaszába* és a *Népszavába* is. A *Pesti Hírlap* vasárnapi mellékletének hasábjain folytatásos regényeket közölt Harsányi Zsolt, Erdős Renée, Surányi Miklós és Babay József tollából, Szép Ernő, Márai, Tersánszky, Schöpflin Aladár is megjelent egy-egy írással. Szegi lefordította Franz Kafka novelláját, *A koplalóművészt*, megjelentek Maupassant, Huxley, Klaus Mann, Maugham és Kosztolányi fordításában Lewis Carroll meséi.⁸ Így a folyóiratot inkább irodalmi jelentőségében erősítette meg.

„Szegi és [akkori] felesége – Markos Erzsébet iparművész – nagy műteremlakása, [...] hamarosan fiatal költők és ifjú baloldaliak gyülekezőhelyévé vált. Rendszeres látogató, felolvasó, vitakozó volt Gelléri Andor Endre, József Attila (ő aludt ott a legtöbbször, ott ismertette össze Szegi Szántó Judittal), Illyés, Ascher Oszkár, Szabó Lőrinc, Zelk Zoltán, Fodor József, Sárközi György, Szerb Antal, Genthon István, Tóth Aladár, Fenyő László. Külön csoportot alkottak a rövid életű *Pandora* (Szabó Lőrinc lapja) köré gyülekezett fiatalok, Pap Károly, Komlós Aladár, Kodolányi János, Marconnay Tibor, Hevesi András és a fiatal Ignotus Pál.”⁹ Az irodalmi és művészeti élet fent említett alkotói mellett kapcsolódik hozzájuk Sugár (Kálmán) Kata fotóművész és barátnője, Róth Ágnes hegedűművész is, akik még József Attila frissen megjelent könyvének terjesztését is magukra vállalják, hogy a költő segítségére legyenek.

⁸ Széchenyi 2011. i. m.

⁹ Uo.

A feladatot ugyan nem tudták megoldani, de az ismeretség és az életre szóló barátság megmaradt.¹⁰ Gelléri Andor Endre és Szegi Pál kapcsolatának elemzésénél Nagy Sz. Péter az „ügyes” és „taktikus” jelzőkkel illeti Szegit.¹¹ Szegi jelentősége mindenképpen túlnő e barátság keretein. Hiszen láttuk, szerkesztői tevékenységében nemcsak Gelléri, de sok más fiatal baloldali író szereplését tette lehetővé, lapjában jelentek Kosztolányi kínai rajzai és a diák Weöres első versei is. Szegi Pál művészettörténelemnek tanult, műkritikái kapcsán Pogány Ö. Gábor alapos műveltségét és elfogulatlan ízlését dicséri.¹² Szegi, az általa szerkesztett lapban, a *Pesti Hírlap Vasárnapjában* írt Schopenhauer-ről, Flaubert-ről, Dosztojevszkij-ről, megjelentette saját verseit és novelláit, de fordított Walt Whitman szövegeket is.¹³ Kritikáit, többek között a József Attiláról szólót, a Nyugat is közölte.¹⁴ Zelk Zoltán – bár csupa pozitív jelzővel illeti barátját –, munkásságával szemben kritikus hangot üt meg: „Ha megjelent egy vers a Pesti Hírlap Képes Vasárnapjában, amit Szegi Pál szerkesztett – és Szegi Pál, ha tehet, közölt igazi költőket is –, akkor többszáz ezer példányban került az utcára. Mégse volt olyan kisugárzása, mint a nyolcszáz vagy ezer példányos Nyugatban. Más dolog a példányszám és más az irodalom kisugárzása. Ezért ne legyünk annyira büszkék a példányszámra, se folyóiratban, se könyvben, szoktam mondani íróársaimnak, ha arra gondolok, hogy Krúdy Gyulának jó, ha két- vagy háromezer példányban jelent meg egy-egy könyve.”¹⁵

Szegi a II. világháborúban a Don-kanyarba került, ahonnan súlyos szívbetegséggel tért haza. A világháború után Balázs Bélával két éven keresztül szerkesztették a *Fényszórá* című hetilapot, majd egy új fórumon, a *Színház és Mozi* című lapban jelentek meg színikritikái. Szegi Pál műfaji határokat átlépő, azokat figyelmen kívül hagyó attitűdjébe remekül illeszkedett *A Pesti Hírlap Vasárnapja* 1930. július 10-i melléklete, ahol az arckép műfajáról nagyívű, sok példával gazdagított, elemző leírást közölt. Színikritikái azt mutatják, hogy színes eszköztárral, nagy ismeretanyaggal rendelkezett a művészet ezen területén is. Rövid cikkeinek sorában már 1931-ben megjelent egy kizárólag karikatúrákkal foglalkozó tanulmány.¹⁶ 1945-ben a *Fényszórá* hasábjain publikálta 'Játék és lelkiismeret' című esszéjét, ami valójában a folyóirat programját adta, itt közölte az önmaga elé kitűzött célokat is.

¹⁰ Faludy Judit interjúja Sinkó Istvánnal, 2022. február 10-én.

¹¹ » Mert csak egy ifjú a mezőn, ahol a csipkerózsza-bokor mögül eléje lép az első meztelen asszony, csak az tudott olyan áhítattal felnézni és izgulni az eléje táruló szépen, mint én bámultam a tündéri Szegire. Pusztán a két szemét, e csillogó vagy elboruló golyókat, tehetségesebbnek tartottam, mint tíz esztétát a régi Nyugat-gárdából.« – Gelléri Andor Endre: *Egy önértzet története*. Budapest, 1966. 245. – idézi: Nagy Sz. Péter: Ismeretlen Gelléri-novellák a Pesti Hírlap Vasárnapjában. *Irodalomtörténet*, 55. 1973. 453.: 4. jegyzet.

¹² Uo., 453.: 3. jegyzet.

¹³ „Önálló kötete – a Magyar Irodalmi Lexikon (Akadémiai K., 1963) adataival ellentétben – nem jelent meg.” Uo., 453.: 4. jegyzet.

¹⁴ „Szegi P.: József Attila: Nagyon fáj – Nyugat, 1937. I. 225.” – Uo., 453.: 5. jegyzet.

¹⁵ Karinthy Ferenc: Írószobám. Beszélgetés Zelk Zoltánnal. *Kortárs*, 20. 1976. 645.

¹⁶ Szegi Pál: A karikatúra művészete. *Pesti Hírlap Vasárnapja*, 1931. július 5. 17–19.

A háború utáni években a veszteségek, a traumatikus élmények földolgozása összegző periódust hozott magával. Hosszabb, gondolatébresztő elmélkedést tárt olvasói elé az absztrakt művészetről. Kállai Ernő írásaiból kiindulva hazai és nemzetközi művészek természetéhez fűződő kapcsolatát elemzi. Fontosnak érzi definiálni a művészettel szembeni általános elvárást: „A művészet organikus életrendet teremt, zárt, öntörvényű világot. Az absztrakt izgalmakkal telített képet a valóság a tárgyi vonatkozások jelenléte nem szegényebbé, de gazdagabbá teszi. Nem »tisztátalanná«, hanem többszólamúvá. Mondrian sivár egyszólamúsága érdekes lehetett egy kakofónia zűrzavara közepette, de csak figyelmeztetésnek volt érdekes, s nem művészetnek. Ugyanolyan puritán tiltakozás volt, mint a hallgatás. A hallgatás nemes dolog, sőt sokszor hőstett. De nem képzőművészet. A művész, aki a valósággal való kapcsolatáról lemond, a *látzat meglekésítéséről* lemond, önmagáról is lemondott. A művészet végzettszerűen *emberszabású*. Antropomorf végzete feloldhatatlan. Nem lehet termékeny »emberen-tüli« csendje.”¹⁷ – írja. Tovább építve a gondolatot a kubizmus és az expresszionizmus felől is rátekint az absztrakt művészetre, ekképpen: „A kor minden jelentős művésze átment az absztrakt irányzatok izgalmás próbáján. Bernáth Aurél is, aki egyik legszebb tanulmányát írta »Az absztrakt művészetek koráról«. Bernáth tanulmánya az »izmusok« szélsőséges teoretikus túlzásainak mélyreható bírálata. Ez a tanulmány szemlélteti legjobban, a legtisztábban a Kállai Ernő felfogásával szemben élesen állást foglaló ún. »természetelvű« álláspontot. Izgalmassá, sőt drámaivá teszi a tanulmányt az a körülmény, hogy pályája elején Bernáth Aurél is absztrakt festő volt, s itt tulajdonképpen önmagával, a múltjával számol le.”¹⁸ Szegi így szabad teret enged egyrészt kritikus meglátásainak, másrészt az egyes festői életművek korai és kései szakaszait úgy fűzi egybe, hogy a változások a maguk szerves rendjében legyenek követhetőek. A *Tér és Forma* című folyóiratban Beck Andrásról rajzolt portréjában érzékenyen fogalmaz a művész pszichológiai érdeklődést is kielégítő arcképeiről és arról is gondolkodik, milyen kísérletező, újító megoldást talál a szobrászati problémák közül az egy ponton alátámasztás lehetőségére.¹⁹

1947-ben, ugyane fórum lapjain Medveczky Jenő festészetét méltatja. Az elemzést az absztrakció felől indítja, így kitér nemzetközi analógiákra és zenei párhuzamok említésével szélesebb kulturális összefüggésekre világít rá a művésszel kapcsolatban.²⁰ Még ugyanabban az évben Bálint Endre munkáihoz irodalmi műveltségét veti latba és a festő tematikus-tartalmi sűrítéseire novellák képi világát említi.²¹ Berény Róbert dinamikus tér-vízióit értelmezve megállapítja, hogy „Az áradó, hullámzó téri erő rész formatorzításokat hoznak létre, s rejtélyes ritmusok zenei varázslatával tölti meg

¹⁷ Szegi Pál: Vita az absztrakt festészeztől, *Embernevelés*, 3. 1947. 262–270. – újra közölve: Szegi Pál: *Játék és lelkiismeret. Válogatott írások*. Sajtó alá rend. Széchenyi Ágnes. Budapest, 2001. 219–226. az idézet: 222–223.

¹⁸ Uo., 224

¹⁹ Szegi Pál: Beck András. *Tér és Forma*, 19. 1946. 178–182. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 275–277.

²⁰ Szegi Pál: Medveczky Jenő. *Tér és Forma*, 20. 1947. 16–21. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 277–281.

²¹ Szegi Pál: Bálint Endre. *Tér és Forma*, 20. 1947. 23–24. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 281–282.

3. Csók István és Szegi Pál. Repr.: Széchenyi Ágnes: Pályaképek, Művelődéstörténeti metszetek a 20. századból. Budapest, Eger, 2015. © Szegi András tulajdona.

a képet.²² Szegi jó érzéssel foglalja össze az akkor hatvan éves mester stílusváltásait kiemelve: „Fejlődésének második nagy periódusa a lélekkutatás freudi eredményeinek hőskorára esik. A tízes évek elején egy léleklátó és lélekkutató démonizmus váltotta fel előző fejlődési korszakának „téri démonizmusát”.²³ A portréfestőről mint igazságra és egyszerűsége törekvő mesterről értekeznek. Plakátjait a legjelentősebbek közé sorolja, bár a művészi életműben „intermezzo”-ként értékeli. Dési-Huber Istvánnal összefüggésben az expresszionizmus szenvedélyessége foglalkoztatja.²⁴

Szegi Pál stílusa és kifinomult látásmódja talán abban az írásában érzékelhető leginkább, amit Gulácsy kapcsán ad közre: „Gulácsy Lajos mindmáig a magyar képzőművészet furcsa talányai közé tartozik. Klinikai értelemben, a szónak szomorú hétköznapi jelentése szerint bolond volt. Élete utolsó tizenhét esztendejét különböző elmegyógyintézetekben töltötte magatehetetlen élőhalottként. Egész festői munkássága nem terjed az elmegyógyintézetben töltött éveknél hosszabb időre.

Ez alatt az idő alatt – 1900 és 1918 között – alkotta meg csodálatosan finom lírai sejtelmekben és sötét démoni víziókban egyformán gazdag egyéni művészetét. Ebben az „egyéni” művészetben elsősorban valami magányos extravagancia megindí-

²² Szegi Pál: Berény Róbert. *Tér és Forma*, 20. 1947. 67-70. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 282-285. – az idézet: 283

²³ Uo.

²⁴ Szegi Pál: Dési-Huber István. *Tér és Forma*, 20. 1947. 114-116. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 285-287.

tó furcsaságát csodálták meg a kortársak. Az álmok és víziók kísérteterejét megéreztek benne, de az idegbaj, vagy a lelki betegség izgalmas dokumentumainak tekintették alkotásait. A művészet szerves, összefüggő élettörténetén kívül álló, magányos jelenséget, beteg csodát láttak csak benne. A művészet azonban nem ismeri a magányos csodákat. A nagy kezdeményezők se azok. Senki se tudott »lelke magányos mélységeiből« világot teremteni, mert ezek az ú. n. magányos mélységek se magányosan az övéi. A magányosság is társadalmi magatartás. (Sokszor pozitív tiltakozás, társadalmi lázadás.) A magányosság is mindig egy közösség nyelvén tudja csak kifejezni magát. A nyelv, amelyen a magány önmagát megfogalmazza, már nem magányos, hanem egy szerves fejlődés eleven gyümölcse és legalább olyan mértékben egy közösségé, mint a magában-beszélőé. [...] Gulácsyt inkább »literátornak« tekintették a kortársai, mint festőnek, azt mondták »érdekes illusztrátor«, vagy »izgató mesemondó«. Sok mindennek tartották, csak éppen festőnek nem. [...] . A szürrealizmus európai szempontból is jelentős úttörője volt Gulácsy Lajos, aki túlnöve kora babonáskodó szecessziós szentimentalizmusán, az álmok, hallucinációk csodálatos költészetét valósította meg a színek érzékeny gazdagságával s a formák oldott lebegésével, tehát – festőként.”²⁵

Beck Ö. Fülöpről szóló tanulmánya, szintén a *Tér és Forma* c. folyóiratban a szobrászat megújításáról, az igazi feladat kereséséről és megtalálásáról közöl sajátosan egyéni gondolatokat. A művek elemzésén keresztül víziók kibontakozására reflektál. Egy ókori elődöktől induló pályáivet vetít az olvasók elé a „finom kidolgozás” mesterségi igényétől, az „archaikus mosoly” felidézésén keresztül a mester sima, tartózkodó szűkszavúságáig rajzolja meg Beck Ö. Fülöp művészi pályáját.²⁶ Bokros-Birman Dezső szobrai ismét zenei párhuzamok sokaságával jellemzi. Testi megjelenésüket „gótikusan” elnyúltnak írja le, létüket kétszólamú szobrokként határozza meg.²⁷ A barátságot minden tekintetben szem előtt tartotta, többeknek – pl. Szabó Lőrincéknek is – anyagi segítséget is nyújtott. Bokros Birman Dezsővel²⁸ például a fennmaradt levelezés szerint szoros, sokszor csipkelődő-élcelődő viszonyt tartott fenn. Laborcz Ferenc alkotásainak elemzésében 1947-ben a valóság megformálása iránti igényről és a pátosz kerüléséről, mint önmaga számára is fontos különbségtételről ír igen érzékeny módon.²⁹ Húsz évvel Rippl-Rónai József halála után művészetéről négy részre tagolt

²⁵ Szegi Pál: Gulácsy Lajos. *Tér és Forma*, 20. 1947. 7. 159–163. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 288–291.

²⁶ Szegi Pál: Beck Ö. Fülöp. *Tér és Forma*, 20. 1947. 235–239. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 292–295.

²⁷ Szegi Pál: Bokros-Birman Dezső. *Tér és Forma*, 20. 1947. 286–291. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 295–298

²⁸ Bokros Birman Dezső önéletrajzában részletezi, melyik munkája melyik képtárban van, illetve felhívja a figyelmet, hogy válogatott grafikai munkái Szegi Pál írónál, Bedő Rudolf, Pán Imre és Fränkel Sándor könyvkiadó mesternél vannak. 1947. II. 17. ELKH BTK MI, Adattár, ltsz.: MDK-C-1-18/29-1.

²⁹ „Fantasztikus torzók, ezek az apró kis szobrocskák, mikben a plasztikai monumentalitás ősfarmait fedezte fel. Laborcz Ferenc ezektől a kavicsoktól is tanult. [...] A geometrikus formaképzést nem választja el a reális részletmegfigyeléstől. Közelebb áll képzeletéhez a festetlenség lírai pátoszának gótikus szertelenségeinél a görög plasztika tömör és zárt földi idealizmusa. Mindent a valóságon át akar kifejezni. A pátoszt is a valóság nehéz formáiban keresi.” Sz. P. [Szegi Pál]: Laborcz [!] Ferenc, *Tér és Forma*, 20. 1947. 135. ELKH BTK MI, ltsz.: MDK-C-1-32/4050-10; MDK-C-1-32/4050-11; MDK-C-1-32/4050-ciml.h

írásban értekezik a *Tér és Forma* 1948-as évfolyamában. Kiemeli élénk színkezelését, modernizmusát, amit franciás műveltségével kiegészít Rippl korai kritikusaik megjegyzéseivel, miszerint a festő „un caractère d'improvisation” [impulzív, véletlenszerűen megnyilvánuló egyéniség] volt.³⁰

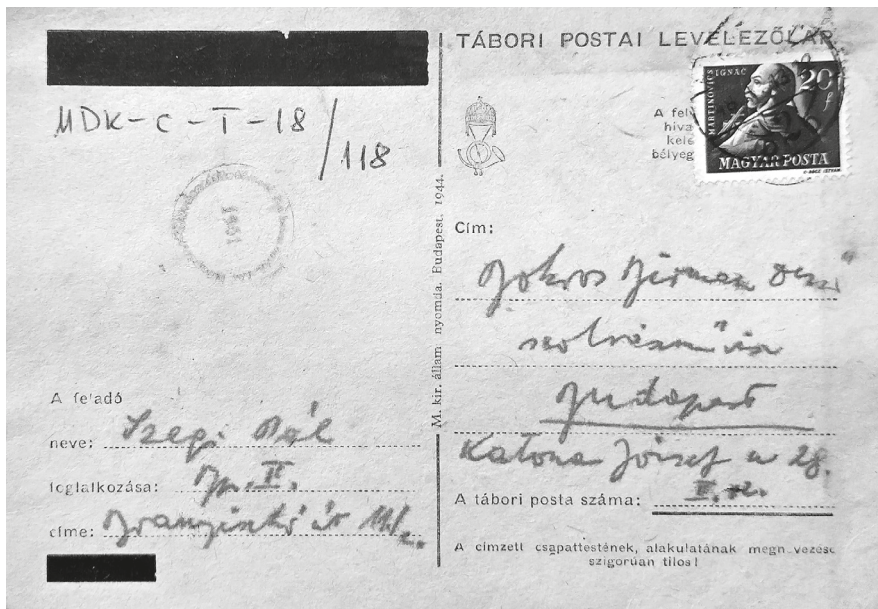
Barcsay Jenőről szóló tanulmányában a festő életművének értelmezéséhez grafikái felől közelít. A művész 1929-es párizsi látogatásával összefüggésben Matisse, Braque és Picasso hatását tartja fontosnak és kijelenti: „[...] Barcsay tudta, hogy a kép kétdimenziós fogalmazásra kényszeríti a festőt, s hogy a tiszta, síkszerű fogalmazás szigorú igényeit csak a harmadik dimenzió heves, dinamikus feszültségeinek feloldásával lehet elérni. A tér-dinamikát a kép – sík-dinamikává fogalmazza át. Ennek a felismerésnek a jegyében folyt le Barcsay lényegében ösztönös, de szigorúan következetes további fejlődés”.³¹

A 1947-ben megfogalmazott kiállítási naplója ma is friss és aktuális: „Ma már annyi kiállítóhelyiség áll a magyar képzőművészet rendelkezésére, hogy a legkiemelkedőbb eredmények mellett képzőművészetünk közállapotát is bőségesen szemléltetheti egy-egy évad nagyszámú kiállítása. A mesterek mellett szóhoz jutnak, illetve kiállítási lehetőségekhez jutnak második, sőt harmadik vonalbeli festőink és szobrászaink is. A nagyszámmal rendezett csoportkiállításokon nemcsak egyes művészek munkásságát ismerheti meg a közönség, hanem a magyar művészet mai állapotának színes, sokrétű teljességét is áttekintheti. Ha az »összkép« zavaros is kissé, ha a kiállított anyag érték szempontjából felettébb vegyesnek mondható is, mégis van értelme ezeknek az egyre gyakrabban rendezett képzőművészeti tömegfelvonulásoknak. Főképp az olyan kiállítások lennének figyelemreméltóak és tanulságosak, melyeknek rendezői bizonyos történelmi érzékkel rá tudnának mutatni összefüggésekre, szellemi kapcsolatokra, s legalább megkísérelnék az anyag rendszerezésének nehéz munkáját is. Sajnos, a nagyobb és kisebb művészek tömegeit szinte válogatatlanul felvonultató csoportkiállítások legtöbbször könnyen össze lehet tévesztetni a körüli képbazárok zűrzavaros, rendezetlen áruaktáiraival. Még a legutolsó „Szabad Nemzeti Kiállítás” is, melyet a Képzőművészek Szabadszervezete rendezett, az óriási képtömkeleg inkább elnyelte, mint kiemelte azt a néhány kiváló alkotást, mely értelmet és rangot adott ennek a »reprezentatív« tárlatnak... [...] Rendkívül vegyes, rendezetlenül, sőt rendezhetetlenül össze-vissza anyagot mutatott be a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete által rendezett kiállítás, mely a magyar rajztanárok műveit gyűjtötte össze a Múzeum-utcai székházba. Ennek a kiállításnak éppen a zavarossága volt tanulságos. Azt akarta bemutatni, hogy a rajztanár nemcsak rajztanár a szó rossz értelmében, hanem művész is. Valóban akad egykét művész is a rajztanárok között, de – épp e kiállítás tanulsága alapján meg kell állapítanunk, sok közöttük a riasztóan naiv dilettáns és az álművész is, kik rossz képes levelezőlap-akvarellek gyártásával foglalkoznak és fogalmuk sincs arról, hogy mi a művészet...”³²

³⁰ Szegi Pál: Rippl-Rónai József. *Tér és Forma*, 21. 1948. 21–26. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 298–304.

³¹ Szegi Pál: Barcsay Jenő. *Tér és Forma*, 21. 1948. 48–53. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 305–307. – idézet: 305.

³² Szegi Pál: Kiállítások naplója. *Tér és Forma*, 20. 1947. 137–139.

4. Bokros-Birman Dezsőnek címzett tábori levelezőlap (címezés) – 1948. I. 13., ltsz.:
 HUN-REN BTK MI Adattár, MDK-C-1-18/118 © HUN-REN BTK
 Művészettörténeti Intézet, Budapest

Nem akar sem fejeket, sem vért. 1948-ban a *Tér és Formában* még azt írja egy korábban is említett tanulmányban Rippl-Rónai kapcsán: »Sohase azt kell keresnünk egy művészen, ami épp nincsen meg benne. Az ilyen irányú fölényes kritikai szenvedélynél többet ér a tárgyban való analitikus elmélyedés okos szerénysége: közelebb visz a megismeréshez.«³³ Analitikus szemléletét azonban a következő években súlyos ítéletként mondja ki. Főszerkesztőként – s ez már helyzetéből is következik – döntéseit, választásait is saját maga határozta meg. A korszak befolyását azonban leginkább azokban a változásokban érhetjük tetten, amik a publikált írások tematikáiban hagytak nyomot. „Kötelező vagy azoknak gondolt témákról ír, penzumokat teljesít, a reprezentatív kiállítások krónikása.”³⁴ Nyelvi fordulataira is rányomta a bélyegét a környezete, annak ellenére, hogy igyekszik írásaiba belecsempészni a valódi értékek kiemelését is. A kollegialitást még akkor is előtérbe helyezi, amikor a személyében általa nem kedvelt és művészi teljesítményében sem igazán becsült Ék Sándorról szóló kötet megjelenését támogatta, írásával közreműködőjévé vált.³⁵ „Képzőművészeti

³³ Szege Pál: Rippl-Rónai József. (30. jegyzetben i. m.) – idézi: Széchenyi 2015. 359. és 136. jegyzet.

³⁴ Egyik legérdekesebb beszámolója és értékelése a Népstadion metrómegálló képzőművészeti díszítéséről szóló írása: A földalatti vasút Népstadion-állomásának képzőművészeti díszítése. *Magyar Építőművészet*, 2, 1953, 3/4. 103–109. – újra közölve: Szege 2001. i. m. 263–268.

³⁵ Szege szerkesztette Ék Sándor: *A realizmus zászlaja alatt. A festő világnézete. Összegyűjtött cikkek és tanulmányok*. Bev. Pogány Ö. Gábor. Budapest, 1954. kötetét. Ld. Széchenyi 2016. i. m. 359.: 138.

kritikusként, művészeti íróként – ez is jellemzi a kort is – életműve legértékesebb részét azelőtt írta, mielőtt a főszerkesztői székbe kerül. Lebilincselő képelemző. Itt, ekkor is közvetít. Felvilágosító, pedagógus alkat.”³⁶

Szegi Pál korábban, 1948-ban szerkesztőként csatlakozott a Bernáth Aurél által újraindított képzőművészeti folyóirathoz, a *Magyar Művészet*hez.³⁷ 1949 decemberétől 1953 márciusáig pedig a Szabad Művészet főszerkesztője volt. 1952-ben itt elemzi Szinyei Merse Pál munkásságát. Jellemzőnek látja az öröm, az optimizmus, az emelkedett ünnepélyesség megnyilvánulásait, de Munkácsy Mihály fennköltége mellé helyezve romantikus határozatlanságot sejt. Megjegyzi, hogy „Szinyei a színben és tartalomban egyaránt sötét történeti képek korában festett világos, a szabad levegő frissességével és a napfény üde szépségével átítatott képeket. Élő tájakat festett és élő embereket. Ezzel volt újító a magyar festészet történetében, mely az ő eredményeivel hatalmas lépést tett előre. Az újító Szinyei sohasem került szembe a hagyomány értékeivel. Nem volt romboló.” – írja Szegi. Ugyanebben az időszakban Munkácsyról már részben kora ideológiai tartalmaival átítatott értékelést ad, nem nélkülözve a nemzetre, a drámaiságra és a komorságra vonatkozó jellemzést sem.

Ahogy korábban az absztrakt művészetéről írt hol önmagával is vitatkozó, újabb és újabb kérdéseket fölvető, arra szerteágazó válaszokat kereső tanulmányt, úgy 1948-ban a *Szabad Művészet*ben a tájképről értekezik. Ismét a természet és a művész ahhoz kapcsolódó és azt megjelenítő viszonya jelenti Szegi számára azt a biztos kiindulópontot, ahonnan elrugaszkodva gazdag emlékanyagot áttekintve Leonardo da Vincitől Van Goghig ívelő folyamatot elemez.³⁸ Bár alapvetően fejlődésről értekezik, és részben egyéni stíluskérdéseket vizsgál, a konklúziót mégis pusztán a szemlélődés fontosságában határozza meg. A művészettörténet alapvetéseinek sorát a *Műfajok gazdagsága* címmel jelzett írása gazdagítja, ahol kitér saját korának festészeti törekvéseire, amit a zsánerek újjaszületéseként elemez, majd néhány kortársa portréfestészete felé tett kitérő után ismét a tájkép és a csendélet kérdéskörét taglalja.³⁹

Szegi Pálnak kiváló minőségérzéke volt, igaz, később a Rákosi-időszak művészetpolitikájának befolyása erős volt rá nézve is. Ám ugyanannyira jellemzője maradt az a konok ragaszkodás, amivel a saját maga elé állított magas mércét igyekezett fenntartani, és amiből nem adott alább. A korszak politikai viharaiban sem tagadta meg teljesen korábbi értékrendjét. „Szegi a szocialista realizmus fogalmát nem vetítette vissza a magyar művészettörténet elmúlt két évszázadába, nem gondolta, hogy Markó Károly realistának nyilvánított visegrádi tája a haladó művészet kiindulópontja, nem

---

jegyzet. Ugyanakkor, mint már jeleztem, Ék Sándor munkáit – ha kényszerből is, de beteszi a fejlődést bemutatóknak tervezett 1945–1955 közötti évtized művészetének albumába.

³⁶ Széchenyi 2016. i. m. 358–359.

³⁷ Szegi Pál: Szinyei Merse Pál 1845–1920. *Szabad Művészet*, 6. 1952. 211–216. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 307–312. – az idézet: 311

³⁸ Szegi Pál: A tájkép. *Szabad Művészet*, 2. 1948. 346–355. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 243–249

³⁹ Szegi Pál: A műfajok gazdagsága. *Szabad Művészet*, 4. 1950. 321–330. – újra közölve: Szegi 2001. i. m. 254–261

98. I. 13.

Kedves Jovita!

Végre karamagot a kár
 kártil. Pénteken, jan. 16-án
 len a nagy karamagot.
 Gy. tavalyig még ottan kell
 vigyázni. kártil megvan,
 de a kártil. kártil a kártil
 élet.

Ha a "kártil" formát
 kártil, a kártil kártil
 kártil. kártil. kártil
 nem kártil kártil!

Ölel
 Károlyi

5. Bokros Birman Dezsőnek címzett tábori levelezőlap (szöveg) - 1948. I. 13., ltsz.:
 HUN-REN BTK MI Adattár, MDK-C-1-18/118 © HUN-REN BTK
 Művészettörténeti Intézet, Budapest

írt olyat, hogy végre be kell fejezni az ideológiai tévelygést, Rippl-Rónai soha nem vált nála a szétesés példájává. Igaz ugyan, hogy a társadalmi és művészeti forradalom összekapcsolódott gondolkodásában, igaz az is, hogy Munkácsy Mihály festészetének értéke megemelődik a szemében, hogy leírja azt a mondatot, hogy »a kritikának kötelessége rámutatni a hiányosságokra és a hibákra«, de nem lett soha elvakult-elvadult apologétája a rendszernek, az egységes, minden véleményt maga alá gyűrő központi kultúrpolitikai akaratnak.

1955-ben egy jegyzőkönyv tanúsága szerint a tagok javaslatot tettek a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége vezetőségének, hogy a művészet demokratizmusáról Németh Lajos tartson egy előadást, minden szövetségi tag meghívásával, a kolerit kérdéseiről Kádár György, a satíra és a karikatúra a szocialista képzőművészetben címmel Szegi Pál vagy Kaján Tibor beszéljen.⁴⁰

Az újjáépítés éveiben annak ellenére, hogy egészségi állapota folyamatosan romlott, *Képzőművészetünk 10 évének tanulságai. 1945-1955* címmel tervezett kiadványt a felszabadulást követő tíz év magyar képzőművészeti fejlődését bemutató, gazdag képanyag kíséretében.⁴¹ Az összeállításnál a történeti sorrendre volt figyelemmel, ezért az idősebb művészekkel kezdte munkáját. Egyes művészek két reprodukcióval is (sőt a grafikai anyagot is beszámítva, többel) szerepelnek a tervben. A háborút megelőző évek külföldi publikációi példaként lebeghettek a szeme előtt, hiszen általában egész oldalas nagyságúra tervezte a reprokat.⁴² Célként fogalmazza meg, hogy az akkor teljesnek gondolt magyar képzőművészet fejlődését bemutassa, ennek érdekében javasolja, hogy az albumba vegyék fel a karikatúra, a díszlettervező művészet és a figurális iparművészeti alkotásokat bemutató reprodukciókat is. Az I. Magyar Képzőművészeti Kiállítás előtti anyagból nem javasolt bemutatásra semmit, mert véleménye szerint „az anyag csak a formalizmusból való kibontakozás útját szemlélteti, a véleményem szerint csak egy szigorúan tudományos jellegű kiadványban volna helye.”⁴³ Bár a kezdetekben Kassák Lajossal erős és szoros kapcsolatot tartott fenn, ennek tudatában meglepő, hogy „Szegi Pált hiába keressük a Kassák 60. születésnapjára 1947-ben megjelentetett, Nádass József szerkesztette – rossz magyar kifejezéssel, mert még élő alkotóról van szó, emlékkönyvnek nevezett – kiadványban.”⁴⁴

Szegi élete végéig írt irodalmi tanulmányokat, majd képzőművészeti elemzéseket, többek között Déryről, Pap Károlyról, József Attiláról, Weöresről, Erdélyi Józsefről,

⁴⁰ Lektorátus története, HUN-REN BTK MI, Adattár, ltsz.: MKCS-C-I-2/1067-20 -.

⁴¹ HUN-REN BTK MI, Adattár, ltsz.: MKCS C-I-2/1060-1-10

⁴² Több esetben azonban két, sőt négy reprodukció is elfér egy lapon – portrékból, plakátokból kettő, érmékből négy, karikatúrákból kettő, kisebb grafikákból kettő, esetleg négy is. A jegyzékbe foglalt képek száma tehát nem azonos az album oldalszámával – jegyzi meg kiegészítésképp.

⁴³ HUN-REN BTK MI, Adattár, ltsz.: MKCS C-I-2/1060-1-10

⁴⁴ *Kassák hatvanadik születésnapjára. Ezerkilencszáznegyvenhét március huszonegy.* Szerk. Nádass József. Budapest, 1947. A kötet hat emlékező írását tartalmazza: Bálint Endre, Déry Tibor, Lukács György, Schöpfung Aladár, Veres Péter, Zelk Zoltán. Hivatkozik rá: Széchenyi 2016. i. m. 324.

Krúdyról, Szabó Lőrincről, Örkényről, illetve 1925-ben (!) Tihanyi Lajosról, Perlrott-Csaba Vilmosról, Scheiber Hugóról, Simon György Jánosról.

Gombosi György hagyatékában találunk néhány adatot Szegi gyűjtői aktivitásáról. Eszerint Szegi művészeti gyűjteményébe tartozott Rippl-Rónai József egy önarcképe is. A BTK Művészettörténeti Intézet Adattárában fellelhető anyagok és Zsákovits Ferenc kutatásai alapján szintén a gyűjteményhez tartozott még Berény Róbert: *Varrogatók*, 1912⁴⁵; Márffy Ödön: *Tájkép*, 1941⁴⁶; Márffy Ödön: *Férfi akt*, 1911⁴⁷; Tihanyi Lajos: *Út jegyenékkal*⁴⁸ című munkája.

Tervezte, hogy megírja a magyar karikatúra történetét, s noha ez a műve nem született meg, a karikatúráról szóló cikkei, kéziratos töredékei megrajzolják ennek a [...] munkának vázát.⁴⁹

Korai haláláig Szegi Pál a francia irodalom és kultúra vonzáskörében maradt, utolsó szerkesztett kötete a teljes magyar Villon-kiadás 1957-ben, melyhez fordításokat rendelt, s a magyar fordítások történetét összefoglaló alapos és bőséges jegyzetanyaggal látott el. Tehetséges költői indulása után, kapcsolatrendszerén keresztül művészek támogatójaként, szándékaik harcos verbalizálásával, írók alkotásainak publikálásával, fordítások megjelentetésével, előadóművészek, képzőművészek bemutatásával, munkásságukról adott folyamatos beszámolóival, szerkesztőként és kritikusként tett sokat kora kulturális közegének alakításáért, művészettörténeti koncepciója kevésbé tudott kibontakozni.

1958 januárjában, még ötvenhatodik születésnapja előtt halt meg.

SZEGI PÁL PÁLYAKÉPE

Szegi Pál (Budapest, 1902. március 11. – Budapest, 1958. január 2.) művészettörténész, kritikus, költő, szerkesztő. Édesapja cipésmester. Szegi tagja volt a Galilei Körnek és a Márciusi Körnek is. 1919-es politikai magatartása miatt kizárták középiskolájából, de az Izabella utcai kereskedelmi iskolában Illyés Gyulával együtt sikerült érettségiznie. Bekapcsolódott az ifjúmunkás mozgalomba, öt évig Párizsban élt, ahol könyvkötőként dolgozott. Közben a Sorbonne-ra járt, ahol művészettörténetet és filozófiát tanult. Kassák és köre felé orientálódott, s írásait a *Láthatár*, a *Magyar Írás*, a *Nyugat*, a MA, a *Népszava* és a *Periszkóp* közölte. 1929-től a Pesti Hírlap munkatársa lett s ő szerkesztette a *Pesti Hírlap Vasárnapját*, melyet értékes irodalmi mellékletté fejlesztett.

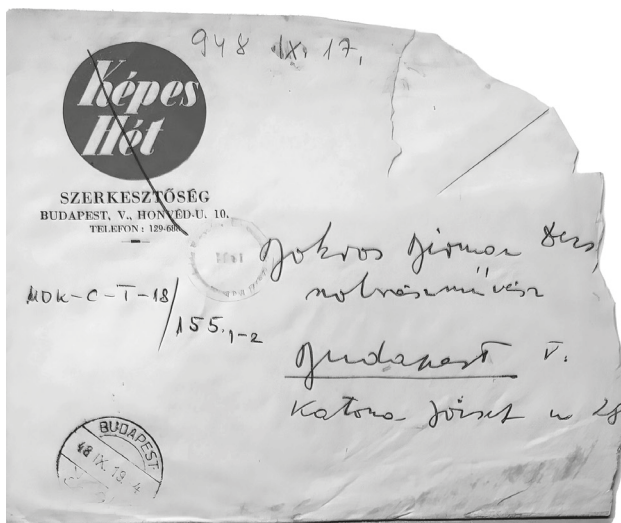
⁴⁵ Tus, toll, papír, 319 × 201 mm, MNG Ltsz.: F58.20 - MKCS-C-_I_113/531-37/1-2 (Bertalan Vilmos felvétele)

⁴⁶ Szén, papír, 230 × 310 mm, j.j.l. Márffy. Budapest, magántulajdon - MKCS-C-_I_113/531-35/1-2 (Bertalan Vilmos felvétele)

⁴⁷ Lavírozott tus, papír, 370 × 220 mm, j.j.l. Márffy. Budapest, magántulajdon - MKCS-C-_I_113/531-33/1-2 (Bertalan Vilmos felvétele)

⁴⁸ tus, papír, 340x280 mm, j.j.l. Tihanyi Lajos. Magántulajdon - MKCS-C-_I_113/531-29/1-2 (Bertalan Vilmos felvétele)

⁴⁹ Széchenyi Ágnes: A Pap Károly Társaság dokumentumai Szegi Pál hagyatékában. *Múlt és Jövő*, 10, 1999, 3. 107-112

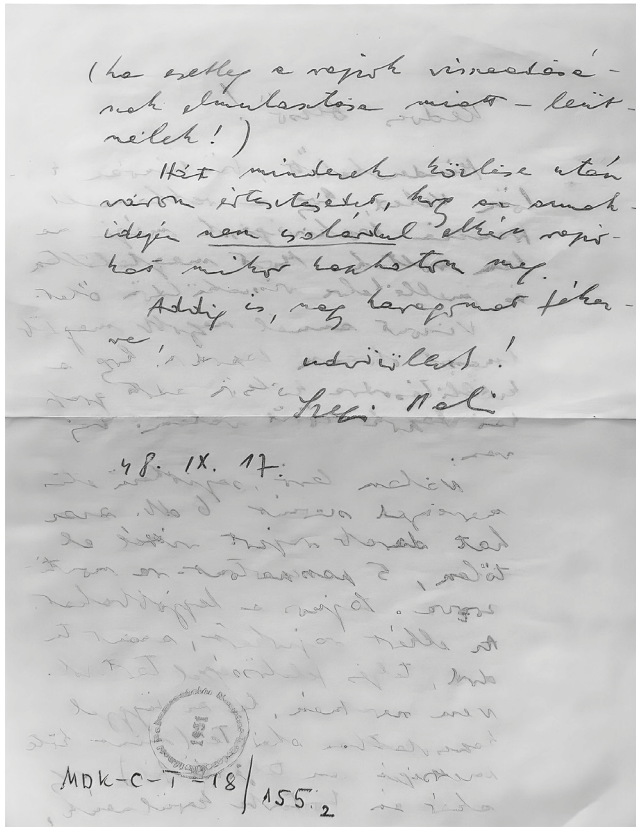
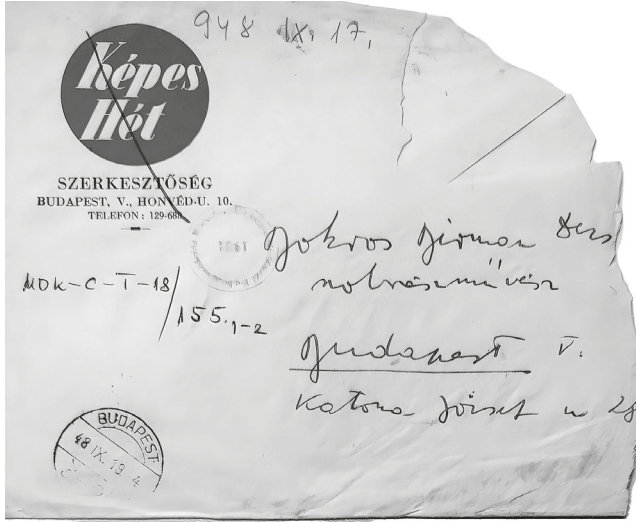

Kedves Dezső!

Mindenképp, kíváncsi vagyok
léd, hogy a reklámszöveg
francia költészetek megírásá-
ban voltak. Most megtaláltam
is mellékelve rimáriát és ötletet.

Visszatérve azonnal megírtam
mind az ötletet, hogy a
költségekre valószínűleg az ötlet-
től kezdve történt valamely
nem.

Nálam levő, rajzok és
melyek szerint 6 db. arca-
lat darab rajzot kelt el-
töltem, 5 pamfletot. az most-
ra. Sajnos a legjobbakat.
Az ellett rajzokat, amint tu-
dod, teljes felhívással tartod.
Nem mondom, ha az ügyet
kezdődött volna Te (mivel két
kötetig nem teljesítetted), vagy
szóval én költőre kerültem.

7. Bokros Birman Dezsőnek 1948. IX. 17. (címezés és 2. oldal), BTK MI Adattár, MDK-C-1-18/155. 1-2 ltsz.: © HUN-REN BTK Művészettörténeti Intézet, Budapest

1942–1943 között katona. Leszerelése után 1944-ig a *Pesti Hirlap*nál dolgozott. Több tanulmányt is publikált a *Magyar Csillagban*. 1945 januárjában letartóztatták és fél évet egy temesvári fogolytáborban töltött, ahonnan barátai szabadították ki. Rövid ideig Balázs Bélával szerkesztette a *Fényszóró* c. lapot, de több lapban is publikált: *Alkotás*, *Embernevelés*, *Tér és Forma*, *Tovább*, *Válasz*, *Világosság*. 1948-ban a Színház és Mozi segédszerkesztője, majd a *Szabad Művészet* főszerkesztője volt, ahonnan 1953-ban elmozdították és a *Kisdobos* c. lap szerkesztésével bízták meg. Kritikusként egyaránt érdeklődési körébe tartozott a vers, a színház és a képzőművészet. Kiszámú versét bensőséges, tiszta hang, kifinomult formakultúra jellemzi. *Sváb-hegyi elégiák* (1937) c. kötete kéziratban maradt.

SZEGI PÁL FONTOSABB ÍRÁSAI⁵⁰

A karikatúra művészete. *Pesti Hirlap Vasárnapja*, 1931. július 5. 17–19.; Beck András. *Tér és Forma*, 19. 1946. 178–182.; A rajz művészete. *Alkotás*, 1, 1947, 5/6. 10–13.; Vita az absztrakt festészetről, *Embernevelés*, 3. 1947. 262–270.; Medveczky Jenő. *Tér és Forma*, 20. 1947. 16–21.; Bálint Endre. *Tér és Forma*, 20. 1947. 23–24.; Berény Róbert. *Tér és Forma*, 20. 1947. 67–70.; Dési-Huber István. *Tér és Forma*, 20. 1947. 114–116.; Laborc [!] Ferenc, *Tér és Forma*, 20. 1947. 135.; Kiállítások naplója. *Tér és Forma*, 20. 1947. 137–139.; Gulácsy Lajos. *Tér és Forma*, 20. 1947. 7. 159–163.; Novotny Emil Róbert. *Tér és Forma*, 20. 1947. 184–187.; Beck Ö. Fülöp. *Tér és Forma*, 20. 1947. 235–239.; Gáborjáni Szabó Kálmán. *Tér és Forma*, 20. 1947. 260–262.; Kühner Ilse. *Tér és Forma*, 20. 1947. 263–265.; Bokros-Birmann Dezső. *Tér és Forma*, 20. 1947. 286–291.; Szentiványi Lajos. *Magyar Művészet*, 15. 1948. 133–137.; Bencze László. *Magyar Művészet*, 15. 1948. 247–248.; Barcsay Jenő. *Tér és Forma*, 21. 1948. 48–53.; Rippl-Rónai József. *Tér és Forma*, 21. 1948. 21–26.; A műfajok gazdagsága. *Szabad Művészet*, 4. 1950. 321–330.; Pór Bertalan. *Szabad Művészet*, 5. 1951. 153–156.; Szinyei Merse Pál 1845–1920. *Szabad Művészet*, 6. 1952. 211–216.; Munkácsy. *Szabad Művészet*, 6. 1952. 569–575.; A földalatti vasút Népstadion-állomásának képzőművészeti díszítése. *Magyar Építőművészet*, 2, 1953, 3/4. 103–109.; Kállai Ernő (1891–1954). *Művészet-történeti Értesítő*, 4. 1955. 124–125.

SZEGI PÁL RÓL SZÓLÓ MÉLTATÁSOK

Pogány Ö. Gábor: Szegi Pál halálára. *Élet és Irodalom*, 1958. január 10. 10.; Fóthy János: Szegi Pál (1902–1958). *Műterem*, 1, 1958, 2. 33.; Széchenyi Ágnes: A Pap Károly Társaság dokumentumai Szegi Pál hagyatékában. *Múlt és Jövő*, 10, 1999, 3. 107–112.; Széchenyi Ágnes: Elsüllyedt szerzők. A mindenes, Szegi Pál (1902–1958). *Magyar Narancs*, 2011. december 1. VII–IX.; Széchenyi Ágnes: A modern francia iro-

⁵⁰ Képzőművészeti írásai mellett, versei, műfordításai, irodalmi tanulmányai, levelei reprezentatív válogatása: Szegi 2001. i. m. – a kötetről ld.: Csűrös Miklós – *Holmi*, 14. 2002. 683–687.; Gömöri György – *Kortárs*, 47, 2003, 4. 122–123.

dalom korai recepciója – Illyés Gyula és Szegi Pál mindmáig ismeretlen modern lírai antológiájának rekonstrukciós kísérlete elé. *Revue d'Études Françaises. Mélanges littéraires offerts à Judit Karafiáth pour ses 70 ans / Tanulmányok a francia irodalom köréből Karafiáth Judit 70. születésnapjára.* Red. Dávid Szabó. *No hors série*, 2013. 117–128.; Széchenyi Ágnes: Booklore-ista Párizsból és a Don-kanyarból. Szegi Pál (1902–1958) In: Uő: *Pályaképek. Művelődéstörténeti metszetek a 20. századból.* Budapest, 2016. 309–360. – MÉL II.: 738.; ÚMÉL VI.: 341–342.